

Institutul
de Cercetări
Bioarheologice
și Etnoculturale

Revista

de Arheologie, Antropologie
și Studii interdisciplinare

Journal of Archaeology, Anthropology
and Interdisciplinary Studies

5

2023

Dr. Angela Simalcsik, editor responsabil (România, Republica Moldova)

Dr. Bianca PREDA-BĂLĂNICĂ (Finlanda, România)

Dr. Cristian Eduard Ștefan (România)

Dr. Daniel GARVĂN (România)

Dr. Alin Frînculeasa (România)

Dr. Denis Topal (Republica Moldova)

COLEGIUL DE REDACȚIE/PEER-REVIEW

Dr. Angela SIMALCSIK, redactor responsabil
(România, Republica Moldova)

Prof. Paul PETTITT (Marea Britanie)

Dr. Mircea ANGHELINU (România)

Dr. Denis TOPAL (Republica Moldova)

Dr. Gabriel VASILE (România)

Dr. Vasile DIACONU (România)

Dr. Bianca PREDA-BĂLĂNICĂ (Finlanda)

Dr. Vitaliy S. SINIKA (Moldova)

Dr. Valentin DUMITRAȘCU (România)

Dr. Lucian MUNTEANU (România)

Cristina-Elena CORDOȘ (România)

Dr. Mariana COCIERU (Republica Moldova)

Dr. Ioan Sebastian BRUMĂ (România)

Dr. Lavinia GRUMEZA (România)

Dr. Ștefan HONCU (România)

Dr. Raluca KOGĂLNICEANU (România)

Dr. George BODI (România)

Dr. Dorina ONICĂ (Republica Moldova)

Ion CIOBANU, secretar de redacție
(Republica Moldova)

Dr. Alin FRÎNCULEASA (România)

Dr. Cristian Eduard ȘTEFAN (România)

Dr. Ștefan VASILE (România)

Dr. Daniel GARVĂN (România)

Dr. Roxana MUNTEANU (România)

Dr. doc. Oksana HRYTSYUTA (Ucraina)

Dr. Dmitriy KIRICENKO (Azerbaidjan)

Dr. Alexandru BERZOVAN (România)

Dr. Andrei COROBCEAN (Republica Moldova)

Marian LIE (România)

Dr. Lilia DERGACIOVA (Austria)

Dr. Robert Daniel SIMALCSIK (România)

Dr. Cătălin-George FEDOR (România)

Dr. Victor COJOCARU (România)

Dr. Bogdan-Stelian HAUDUC (România)

Dr. Vlad VORNIC (Republica Moldova)

Dr. Bianca PREDA-BĂLĂNICĂ, concept grafic, traducător, corector de limba engleză, limba franceză și limba română (România)

Dr. Denis TOPAL, concept copertă (Republica Moldova)

Alexandru KOVÁCS, traducător, corector de limba engleză, limba franceză și limba germană (România)

Dr. Mihail BĂȚ, machetare și aranjare în pagină (Republica Moldova)

Colegiul de redacție nu răspunde de opiniile exprimate de autori.

Editorial board is not responsible for the opinions expressed by authors.

Toate lucrările publicate în Revista de Arheologie, Antropologie și Studii Interdisciplinare (RAASI) sunt recenzate de specialiști în domeniu (peer-reviewed journal).

Revista de Arheologie, Antropologie și Studii Interdisciplinare (RAASI) este publicația anuală a Institutului de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale (ICBE) din Chișinău.

Revista de Arheologie, Antropologie și Studii Interdisciplinare (RAASI) este indexată în bazele de date internaționale [CEEOL](#) și [ERIHPLUS](#).

Editare și tipar: Bons Offices

ISSN: 2587-3768

E-ISSN: 2587-3776

Chișinău 2023

Cuprins

STUDII // MATERIALE // NOTE

Marian Cosac

Istvan Dènes and the archaeological research of the Vârghiş Gorges karst (Harghita County, Romania)

Dénes István és a Vargyas-karszt régészeti kutatása (Hargita megye, Románia)

Istvan Dènes și cercetarea arheologică a carstului din Cheile Vârghişului (județul Harghita, România)

7

Ihor Pistrui

Note about angle transverse burins in collection of the Upper Palaeolithic settlement Anetivka II (Mykolaiv Oblast, Ukraine)

Notă despre burinele transversale de unghi din colecția de piese descoperite în așezarea din paleoliticul superior Anetivka II (Regiunea Mykolaiv, Ucraina)

21

Alla Hlavenchuk, Oksana Hrytsiuta

An original technological approach for the figuration of zoomorphic figurines at the Late Palaeolithic settlement of Anetivka 2 (Ukraine)

O abordare tehnologică originală pentru realizarea statuetelor zoomorfe în situl Paleolitic final de la Anetivka 2 (Ucraina)

29

Mădălina Stănescu

Materialul litic cioplit descoperit în așezarea neolitică de la Coroteni – punct „Cetățuia” (comuna Slobozia Bradului, județul Vrancea)

The knapped lithic material discovered in the Neolithic settlement at Coroteni, „Cetățuia” Point (Slobozia Bradului commune, Vrancea County)

45

Andreea Bîrzu, Cristian Eduard Ștefan

Notă privind două vase de lut descoperite în așezarea gumelnițeană de la Glina-La Nuci

Note concerning two clay vessels discovered in the Gumelnița settlement from Glina-La Nuci

55

Svitlana V. Ivanova

Yamna/Budzhak Culture of North-West Pontic region: classification and typology of pottery

Cultura Iamnaia/Bugeac din regiunea nord-vest pontică: clasificarea și tipologia vaselor ceramice

67

- Bianca Preda-Bălănică, Angela Simalcsik, Elena Rența
O reevaluare a descoperirilor arheologice din tumulii II și III de la Ciulnița (județul Ialomița, România)
A re-evaluation of the archaeological discoveries of mounds II and III from Ciulnița (Ialomița County, Romania) 91
- Dmitriy A. Kirichenko
Palaeoanthropological note about Buzeyir necropolis (Southeastern Azerbaijan)
Notă paleoantropologică despre necropola Buzeyir (sud-estul Azerbaidjanului) 159
- Alexandru Berzovan, Angela Simalcsik, Constantin Aparaschivei
Trei morminte inedite aparținând culturii Poienești-Lucașeuca descoperite la Mihoveni-Cahla Morii (com. Șcheia, jud. Suceava, România)
Three new graves belonging to the Poienești-Lucașeuca Culture discovered at Mihoveni-Cahla Morii (Șcheia commune, Suceava County, Romania) 167
- Adrian Adamescu, Gabriel Jugănar, Tudor Mandache, George Nuțu
Consolation in death. Three cameos from the Roman necropolis of Barboși
Consolare în moarte. Trei camee din necropola romană de la Barboși 197
- Ana Honcu
Epigraphy and the use of ArcGIS to analyse inscriptions. A case study
Epigrafia și utilizarea ArcGIS pentru analiza inscripțiilor. Studiu de caz 215
- Lucian Munteanu, George-Dan Hânceanu, Nicoleta Vornicu
Notă asupra compoziției unor monede romane din colecția Muzeului de Istorie Roman
Note on the composition of several Roman coins from the collection of the Roman History Museum 229
- George-Dan Hânceanu
Morminte de incinerare din secolele II-III d. Hr. descoperite la David (jud. Neamț, România)
Cremation graves from the 2nd-3rd centuries AD discovered at David (Neamț County, Romania) 237
- Dmitriy A. Kirichenko
Note about one case of cranial trepanation from catacomb burial of Mingachevir (Azerbaijan Republic)
Notă despre un caz de trepanare craniană dintr-un mormânt în catacombă de la Minghachevir (Republica Azerbaidjan) 259

- Robert Daniel Simalcsik
Indicatori demografici și ocupaționali la două populații ce aparțin culturii Sântana de Mureș - Cerneahov (Mihălășeni, jud. Botoșani și Valea Seacă, jud. Vaslui)
Demographical and occupational markers of two populations belonging to Sântana de Mureș - Chernyakhov Culture (Mihălășeni, Botoșani County and Valea Seacă, Vaslui County) 267
- Geanina A. Butiseacă, Vasile Diaconu, Maria Ilie, Iuliana Vasiliev
The transition from the Mediaeval Warming Period to the Little Ice Age in northeastern Romania (Târgu Neamț, La Damian site)
Tranziția de la perioada medievală de încălzire la Mica Eră Glaciară în nord-estul României (Târgu Neamț, situl La Damian) 279
- Angela Simalcsik, Robert Daniel Simalcsik
Primul caz de amputare din România medievală
The first case of amputation in Mediaeval Romania 295
- Franceska Știrbu, Gabriel Vasile
Beneath the surface: Uncovering the social and biological significance of contemporary multiple burials in a Mediaeval sample from Wallachia
Dincolo de suprafață: descifrarea semnificațiilor sociale și biologice ale înhumărilor contemporane multiple dintr-un eșantion din perioada medievală din Țara Românească 327
- Andreea Toma, Gabriel Vasile
Abnormalities of the first cervical vertebra in a Muslim community from Dobruja (Southeastern Romania): a case study
Anomalii ale primei vertebre cervicale la o comunitate musulmană din Dobrogea (sud-estul României): un studiu de caz 363
- Cătălin-George Fedor
Raporturi interconfesionale într-o comunitate rurală moldovenească
Interconfessional relations in a rural Moldavian community 377

RECENZII // PREZENTĂRI DE CARTE

- Done Șerbănescu
Necropole eneolitice din Câmpia Dunării
Cristian Eduard Ștefan 385
- Norme de redactare / Publishing Rules 388

Notă privind două vase de lut descoperite în așezarea gumelnițeană de la Glina-*La Nuci*

Andreea Bîrzu^{1*}, Cristian Eduard Ștefan^{2*}

Rezumat. În această notă, autorii prezintă două vase de lut din cunoscuta așezare preistorică de la Glina-*La Nuci* (județul Ilfov, România). Este vorba despre un vas zoomorf de tip *askos* și un castron, aparținând culturii Gumelnița, cu un stil decorativ comun. Primul a fost publicat incorect în anii '80 ca provenind de la Gumelnița, iar al doilea este inedit. Sunt discutate o serie de aspecte cum ar fi răspândirea, cronologia și analogiile acestor tipuri de vase la Dunărea de Jos, în contextul mai larg al civilizației Gumelnița-Karanovo VI.

Cuvinte cheie: vase, așezare, Gumelnița-Kodjadermen-Karanovo VI, castron, *askos*

Note concerning two clay vessels discovered in the Gumelnița settlement from Glina-*La Nuci*. In this note, the authors present two clay vessels from the well-known settlement at Glina-*La Nuci* (Ilfov County, Romania). It concerns a zoomorphic vessel, *askos* type, and a bowl, both belonging to Gumelnița culture, having the decorative style in common. The first one was erroneously published in the 1980s as originating from Gumelnița site, the other one unpublished. Some aspects of spreading, chronology, and analogies of these vessel types at the Lower Danube, in the larger context of Gumelnița- Kodjadermen-Karanovo VI civilisation are discussed.

Keywords: vessels, settlement, Gumelnița- Kodjadermen-Karanovo VI, bowl, *askos*

.....

Introducere

Acest studiu este dedicat valorificării a două vase de lut, deosebit de interesante, atât ca aspect morfologic și decorativ, cât și ca semnificație, unul bitronconic, celălalt zoomorf, de tip *askos*, descoperite în cadrul așezării gumelnițene de la Glina și

¹ Muzeul Național de Istorie a României, București, România; birzuandreea@yahoo.com.

² Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Academia Română, București, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale (ICBE), Chișinău, Republica Moldova; cristarh_1978@yahoo.com.

* Autori corespondenți: birzuandreea@yahoo.com; cristarh_1978@yahoo.com.

păstrate în colecțiile Muzeului Național de Istorie a României. Primul artefact este inedit, iar cel de-al doilea a fost publicat incorect în anii '80, cu un număr de inventar greșit și trimitere bibliografică eronată. În acest context, demersul nostru este cu atât mai important.

Piese se remarcă printr-un motiv decorativ comun, mai puțin întâlnit în aria de răspândire a culturii Gumelnița, compus din benzi late dispuse în zig-zag, în forma literei „M”, trasate cu grafit în cazul vasului bitronconic și incizate pe cel zoomorf. Acest lucru ar putea indica existența unui aspect regional, a unei tradiții/„mode” specifice comunității de la Glina, cel mai probabil cu o semnificație aparte pentru membrii acesteia. Foarte expresive, vasele se evidențiază, de asemenea, printr-o foarte bună calitate a modelării și trăsături estetice deosebite, putând fi considerate capodopere ale artei neo-eneolitice.

Prezentarea sitului

Așezarea de la Glina-*La Nuci* (Fig. 1, 2) a fost cercetată în trei etape. În prima etapă (1926-1927), I. Nestor a stabilit succesiunea dintre culturile Boian și Gumelnița și a definit o nouă cultură a epocii bronzului (denumită de el Glina III). În cea de-a doua etapă (1943, 1945-1948), cercetările au fost continuate de M. Petrescu-Dâmbovița, rezultatele fiind în mare parte inedite. În ultima etapă (1969-1970), cercetările arheologice au fost întreprinse de M. Petrescu-Dâmbovița și E. Comșa, rezultatele fiind, de asemenea, în mare parte inedite (Ștefan 2016, cu bibliografia).

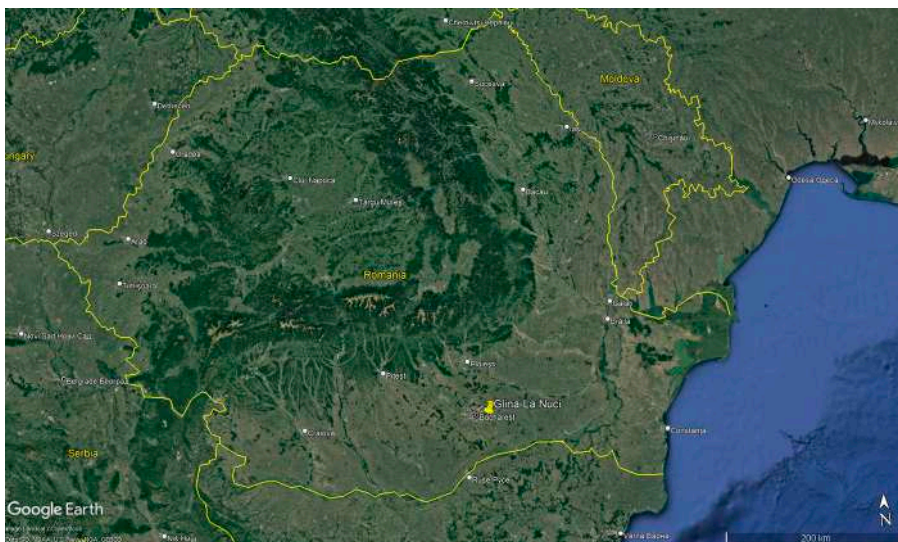

Fig. 1. Poziția topografică a așezării de la Glina-*La Nuci* (Google Earth).

Fig. 1. The topographic position of the settlement at Glina-*La Nuci* (Google Earth).

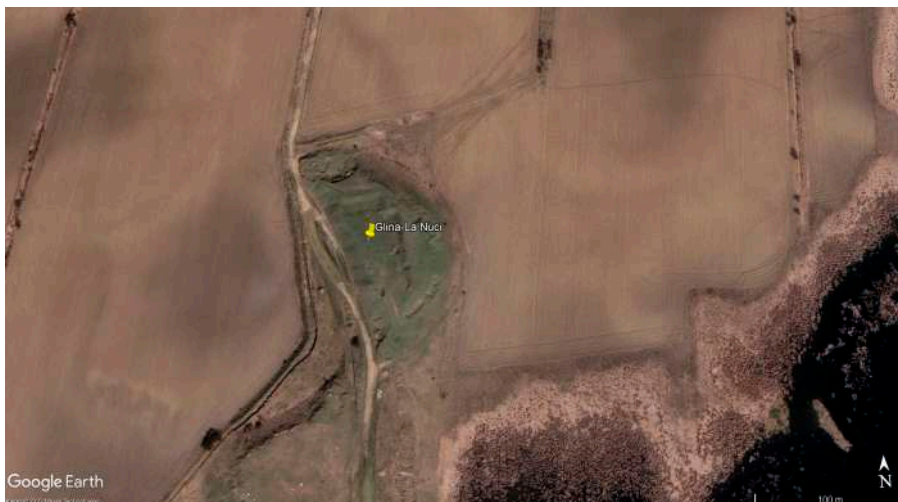

Fig. 2. Detaliu cu așezarea de la Glina-La Nuci (Google Earth).
Fig. 2. Detail with the settlement at Glina-La Nuci (Google Earth).

Anamneza

Vasul zoomorf a fost publicat de I. Miclea și R. Florescu, în anul 1980, ca provenind de la Gumelnița (Miclea, Florescu 1980, nr. cat. 206), cu un număr de inventar greșit și trimitere bibliografică eronată, marcajul de pe piesă indicând clar proveniența acesteia – *Gl. 1969, L2*. Marcajul ne arată că a fost descoperit în campania din anul 1969, în Locuința 2 (cercetări sistematice, M. Petrescu-Dîmbovița și E. Comșa) (Ștefan 2016). Vasul bitronconic provine din cercetările efectuate de I. Nestor la Glina, în intervalul 1926-1927, dar nu este menționat sau ilustrat în nicio publicație referitoare la sit (Nestor 1928; 1933).

Descrierea pieselor

Vasul zoomorf de tip *askos* (Fig. 3, 4) imită, într-o manieră plastică, stilizată, silueta unui patruped fără cap, surprins în poziție verticală. Linia greabănelui, redată printr-o nervură mediană ce urmărește linia coloanei vertebrale, sternul accentuat și coada, marcată printr-o proeminență în partea dorsală, sugerează un bovideu. Gâtul, cilindric, scurt, gros și orientat în sus, formează gura vasului. Acesta are un mic prag care susținea probabil un capac modelat sub forma unui cap de animal. Capace de acest tip au fost descoperite în aria de răspândire a civilizației Gumelnița-Kodjadermen-Karanovo VI, atât la nordul, cât și sudul Dunării, la Vidra (Dumitrescu 1974, fig. 281), Gumelnița (Dumitrescu 1974, fig. 284), Goljamo Delcevo (Todorova 1979, fig. 77b). Corpul este înalt, robust și se sprijină pe patru picioare scurte.

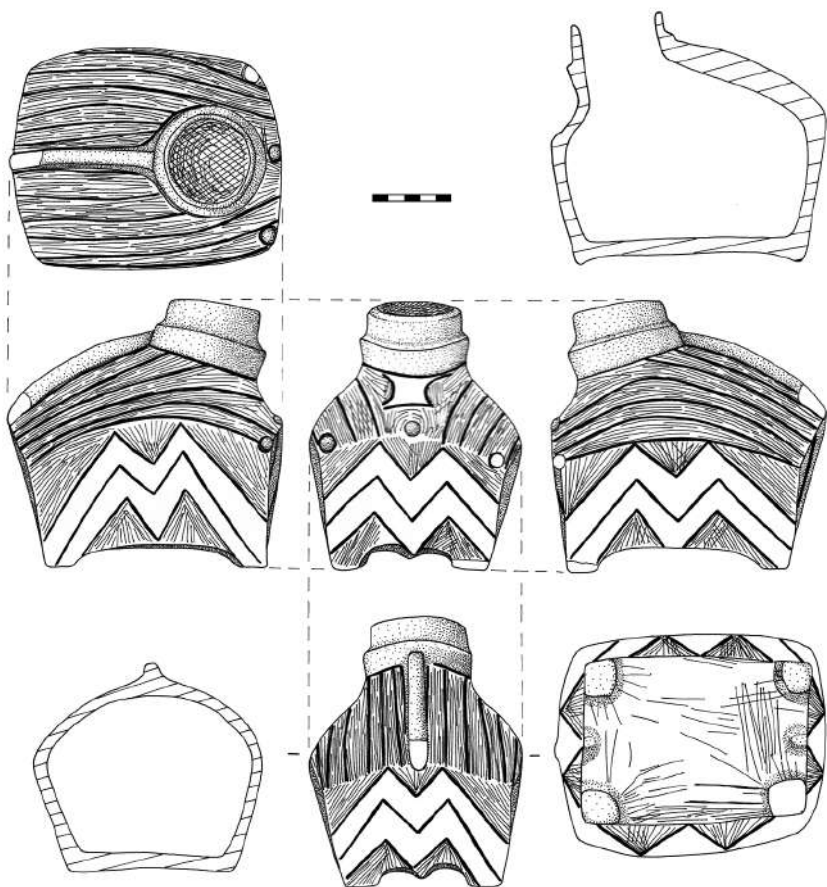

Fig. 3. Vas de tip *askos* de la Glina-*La Nuci* (desen de G. Ducman).
Fig. 3. *Askos* type vessel from Glina-*La Nuci* (drawing by G. Ducman).

Fig. 4. Vas de tip *askos* de la Glina-*La Nuci* (foto de M. Amarie).
Fig. 4. *Askos* vessel type from Glina-*La Nuci* (photo by M. Amarie).

Cu excepţia gâtului, a cărui suprafaţă exterioară este netezită şi lustruită, recipientul este acoperit în întregime cu un decor complex, simetric, dispus în două registre, care se întrepătrund armonios, compus din benzi delimitate de incizii, unele lustruite, altele scrijelate. Acestea evidenţiază anumite aspecte morfo-anatomice ale animalului reprezentat. Astfel, primul registru cuprinde jumătatea superioară a vasului – umerii, respectiv partea superioară a toracelui bovideului înfăţişat, ceafa şi spinarea acestuia şi este alcătuit exclusiv din benzi incizate longitudinal, ce descriu uşoare arce de cerc, acoperite cu scrijelituri fine, de dimensiuni şi forme diferite, trasate neglijent şi dispuse în mai multe sensuri. Având în vedere orientarea şi forma liniilor incizate, tindem să credem că acestea aveau rolul de a reda în mod sugestiv cutele de grăsime pe care pielea le formează în mod natural în jurul gâtului, pe ceafa şi spatele bovideului, iar scrijeliturile aveau rolul de a reda părul/blana. Al doilea registru corespunde părţii inferioare a vasului, respectiv pieptului şi membrelor inferioare ale animalului, şi este alcătuit din benzi late, duble, dispuse în zig-zag, în forma literei „M”, lustruite, de jur împrejurul vasului, care alternează cu benzi scrijelate. Acestea din urmă se continuă în partea inferioară a vasului, pe abdomenul mamiferului. În acest caz, benzile lustruite au scopul de a contura şi a scoate în evidenţă pieptul puternic al bovideului sau pot figura un anumit model cromatic, caracteristic părului/blăniei sau elemente de podoabă, iar cele scrijelate, părul/blana care îi acoperă trupul. De asemenea, pe partea frontală, la nivelul pieptului, vasul este ornamentat cu trei butoni, iar la baza gâtului prezintă un element decorativ, de forma unui dreptunghi cu laturile mici concave, lustruit, ce ar putea reprezenta un element de podoabă, un pandantiv sau un aspect ce ţine de morfologia animalului înfăţişat, precum o pată de culoare sau o cută de piele/de grăsime.

Vasul a fost atent modelat manual din pastă semifină, conţinând ca degresant şamotă bine pisată, şi ars în mediu oxidant. Prezintă urme de ardere secundară pe întreaga suprafaţă, având nuanţe roşii-arămii. Dimensiuni: diametrul gurii – 6 cm, înălţimea maximă – 16 cm, lăţimea maximă – 16,5 cm, lungimea maximă – 14 cm, capacitatea – circa 2,37 litri. Starea de conservare este bună. Piesa a fost restaurată, prezentând completări cu ipsos la nivelul gâtului şi al spatelui. Se observă o mică fisură pe spate şi marcaj cu tuş în partea inferioară a unuia dintre picioare.

Al doilea vas este o castron bitronconic din lut, cu fund îngust şi gura largă (Fig. 5, 6). Are nr. de inv. – MNIR 15851 şi vechiul nr. de inv. MNA - I 7163. Diametrul maxim este rotunjit, iar buza vasului este uşor răsfrântă spre exterior. Piesa este bine modelată manual, din pastă fină, folosind tehnica „colăceilor”, arsă oxidant şi lustruită atât pe interior, cât şi pe exterior. Prezintă urme de ardere secundară, precum şi depuneri în interior şi exterior. Partea superioară, între gât şi umăr, este puternic lustruită şi decorată cu o bandă lată, formată din linii frânte în zig-zag, de forma literei „M”, trasate cu grafit.

Dimensiuni: diametrul gurii – 11,5 cm, diametrul fundului – 4,5 cm, diametrul maxim – 14 cm, înălțimea – 8 cm. Starea de conservare este bună. Vasul a fost restaurat, întregit din mai multe fragmente. Buza este deteriorată, prezentând completări cu ipsos, iar o mică parte din aceasta lipsește, fiind spartă.

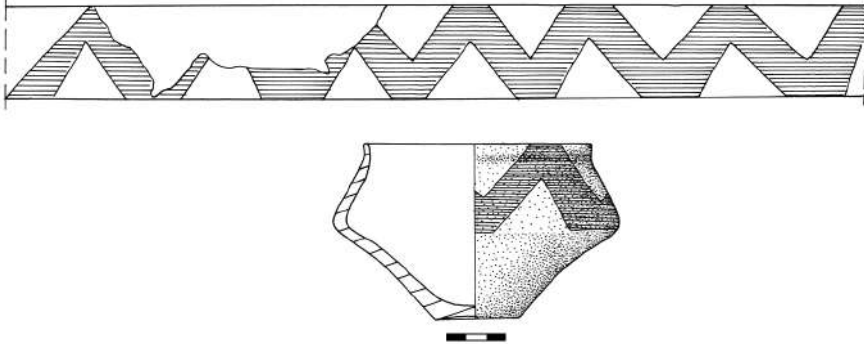

Fig. 5. Castron de la Glina-*La Nuci* (desen de G. Ducman).
Fig. 5. Bowl from Glina-*La Nuci* (drawing by G. Ducman).

Fig. 6. Castron de la Glina-*La Nuci* (foto de M. Amarie).
Fig. 6. Bowl from Glina-*La Nuci* (photo by M. Amarie).

Contextul arheologic și cronologia sitului

Așezarea de la Glina are un nivel de locuire de circa 4 metri grosime, în care s-au succedat culturile Boian (faza Vidra, două etape; faza Spanțov, sporadic), Gumelnița (fazele A1 și A2, fiecare cu câte două etape) și Glina (epoca bronzului timpuriu, trei niveluri). La baza stratului vegetal au mai apărut urme ale culturii Tei, ale primei epoci a fierului și ale civilizației getice (Ștefan 2016, p. 138).

În campaniile din anii 1969 și 1970 au fost cercetate șase locuințe (una din faza Gumelnița Ib, una din faza Gumelnița IIa și alte patru din faza Gumelnița IIb). Dintre acestea, trei au fost cercetate în întregime, iar două numai parțial (Ștefan 2016, p. 138-139).

Locuința de suprafață din nivelul Gumelnița Ib mai sus menționată, descoperită în suprafața H, a fost valorificată de către noi, relativ recent. Avea dimensiunile de circa 6×4 m, formă rectangulară și podea-platformă cu trunchiuri despicate și lutuială, iar din punct de vedere al cronologiei relative corepsunde fazei A1 a culturii Gumelnița (Ștefan 2016, p. 140-141, Pl. III).

Locuința 2 în care a fost descoperit vasul *askos* face parte din nivelul Gumelnița II³, regăsindu-se în documentația sitului Glina din arhivele Institutului de Arheologie din Iași. Nivelul Gumelnița II de la Glina corespunde fazei A2 a culturii Gumelnița din Muntenia, ceea ce în termeni absoluți înseamnă circa 4450-4250 î. Hr. (Bem 2000-2001, p. 43).

Discuții

Vasele de lut pictate cu grafit și cele zoomorfe sunt specifice complexului cultural Gumelnița-Kodjadermen-Karanovo VI, fiind atestate printr-o serie de descoperiri de o factură cu totul specială (puțin numeroase până în acest moment al cercetării și caracterizate de o mare diversitate a formelor și decorului, multe fiind reprezentări unicate), atât la nordul, cât și la sudul Dunării. Artefactele valorificate în această contribuție se încadrează în această serie. Ambele sunt reprezentări cu totul deosebite, remarcându-se în cadrul general al descoperirilor de acest tip din complexul cultural amintit prin compoziția decorativă. Din acest punct de vedere, vasul zoomorf este excepțional. Elementele ornamentale se îmbină într-un tot armonios și atrag atenția prin contrastul dintre benzile lustruite și cele scrijelate, dintre liniile arcuite și cele frânte, unghiulare, incizate. Acestea au un impact vizual deosebit, oferind artefactului calități estetice extraordinare, având, totodată, rolul de a reprezenta și evidenția anumite aspecte morfo-anatomice ale mamiferului figurat. Reprezentarea lasă impresia unui

³ Informație oferită prin amabilitatea colegei Măriuca Vornicu, căreia îi mulțumim (Institutul de Arheologie din Iași, Academia Română – Filiala Iași).

animal viguros. Un astfel de exemplar ar fi putut fi un simbol al prestigiului social. Datorită trăsăturilor și rarității, vasul poate fi considerat un obiect de lux în cadrul comunității eneolitice.

În ce privește forma și, parțial, decorul (benzile incizate de pe spatele animalului figurat), cea mai apropiată analogie a vasului provine de la sudul Dunării, de la Kodjadermen (Popova 2022, fig.13/a-e). Piese similare ca reprezentare a corpului au fost descoperite la Kodjadermen (Popova 2022, fig. 2), Karanovo (Popova 2022, fig.11/a-b) și Vinitsa (Raduncheva 1976, p. 39). Referitor la decor, vasele identificate la Poroy (Popova 2022, fig.1/b-e), Karanovo (Popova 2022, fig.11/a-b), Starozagorski Mineralni Bani (Kalchev 2010, p. 49) prezintă același tip de benzi incizate, arcuite și acoperite cu scrijelituri fine, ce alternează cu benzi netede, lustruite.

Motivul decorativ, asemănător literei „M”, comun celor două artefacte care fac obiectul acestui studiu, a fost atestat și în afara ariei culturii Gumelnița, la nivelul neoliticului din România. El apare, încă din neoliticul mijlociu în spațiul românesc, pe un vas antropomorf globular cu două guri, cunoscut sub numele de „Bocitoarea” de la Parța, jud. Timiș, în cultura Banatului (Lazarovici 1972, p. 12, Pl. I/5-6; Lazarovici, Drașovean, Tulbure 1991, p. 17; Lazarovici, Lazarovici 2006, p. 254-256, fig. IIIb.53.b) (Fig. 7, 8). Acest artefact a fost ilustrat în mod eronat în volumul „Arta preistorică din România” ca fiind de la Hodoni, cultura Tisa, deși în text este specificată corect proveniența, și anume Parța (Dumitrescu 1974, p. 189-190, fig. 197). Motivul mai apare și pe un capac cu atribute antropomorfe de la Bucovăț, aparținând tot culturii Banatului (Lazarovici, Lazarovici 2006, p. 385, fig. IIIc.20.a). Nu în ultimul rând, acest element decorativ ne amintește de motivul „dinților de lup”, specific ceramicii complexului cultural Boian și preluat de comunitățile Gumelnița, dar care este reprezentat și pe unele vase ale culturii Cucuteni, cum sunt cele descoperite în așezarea eponimă (Dumitrescu 1974, p. 144, fig. 150) și Târgu Ocna (Dumitrescu 1974, p. 148-152, fig. 161).

În legătură cu semnificația vasului zoomorf de tip *askos* pe care l-am analizat, nu se pot spune multe lucruri în acest moment, deoarece numărul descoperirilor de acest tip este foarte mic. Însă, integrat în categoria mai mare a plasticii zoomorfe gumelnițene, categorie căreia literatura de specialitate i-a acordat o anumită semnificație, strâns legată de viața spirituală a comunității eneolitice, de unele practici magico-religioase, specifice unui cult al fecundității și fertilității sau al vânătorii (Dumitrescu 1974), putem să considerăm acest artefact ca fiind un obiect de cult, probabil al cultului forței virile, cultul taurului fiind bine cunoscut și documentat în mediul gumelnițean (Marinescu-Bîlcu 1999-2000, p. 253). Pe de altă parte, studiul reprezentărilor zoomorfe poate contribui la o mai bună cunoaștere a unor aspecte referitoare la creșterea animalelor, la modul de viață al comunităților preistorice (Bobîna, Gligor 2017).

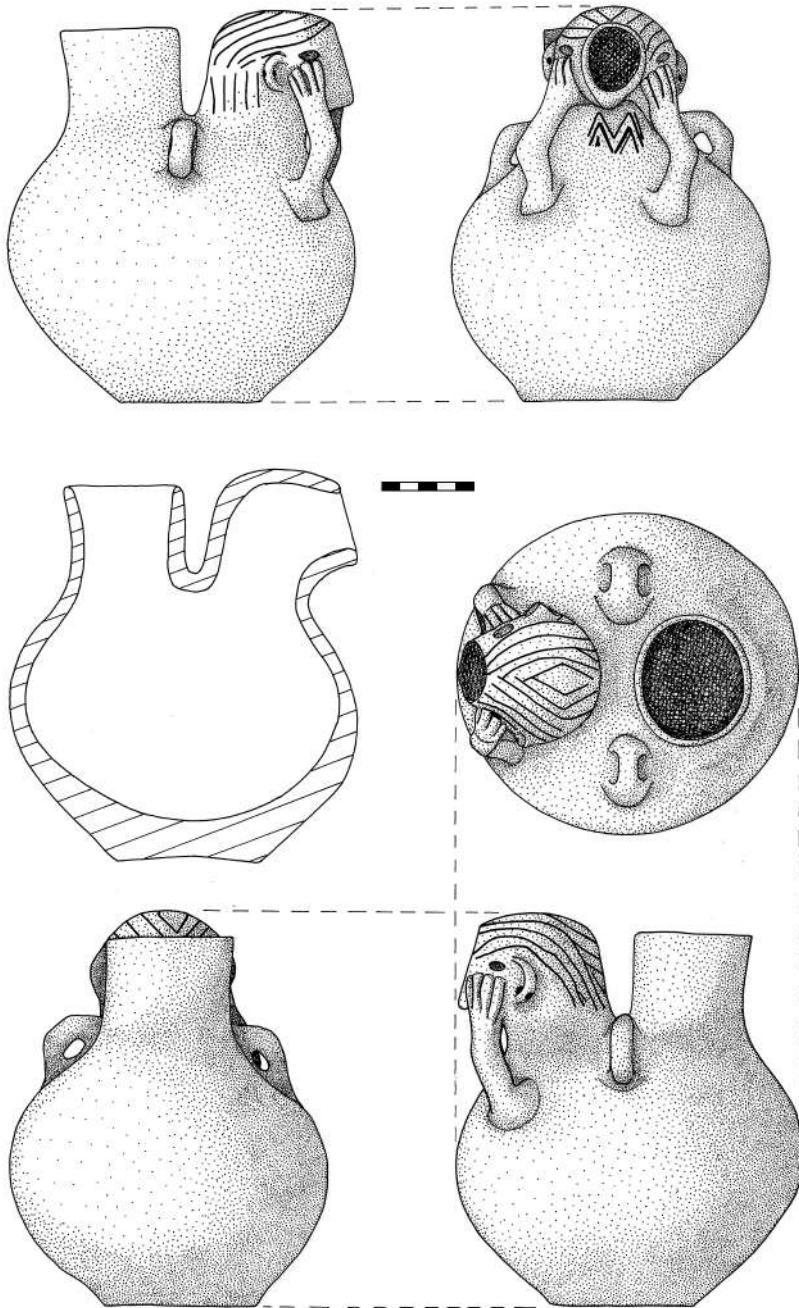

Fig. 7. „Bocitoarea” de la Parța (desen de G. Ducman).
Fig. 7. “The Howler” from Parța (drawing by G. Ducman).

Fig. 8. “Bocitoarea” de la Parța (foto de M. Amarie).
 Fig. 8. “The Howler” from Parța (photo by M. Amarie).

Cu alt prilej am putut trece în revistă vasele de tip *askos* din eneoliticul de la Dunărea de Jos, din ariile Boian-Spanțov, Gumelnița și Stoicani-Aldeni. Astfel, am constatat că aceste vase au fost recuperate, în general, din contexte domestice (Ștefan 2022, p. 7-8), o excepție constituind-o piesa de la Mălăieștii de Jos, descoperită în Locuința 5, dar care conținea o figurină fragmentară, plată, din os și un os de animal, ceea ce a dus la ipoteza că vasul a fost folosit în cadrul unor ceremonii (Paveleț 2010, p. 39). Conform altor cercetători, funcția acestui tip de vas nu era cultică, ci se lega mai degrabă de activități domestice, practice: servit/stocat anumite lichide (Marinescu-Bîlcu 1990, p. 16).

Castronul face parte din categoria formelor bitronconice, cu umăr rotunjit, destul de răspândite în aria Gumelnița-Kodjadermen-Karanovo VI, mai ales în faza A2 (Voinea 2005, p. 42, Pl. 30-32). Forma închisă și lustrul puternic par să ne indice o funcție legată de servit/transport lichide a acestui tip de vas.

Cele două piese care ne-au reținut atenția dovedesc, încă o dată, originalitatea și complexitatea vieții spirituale specifice civilizației gumelnițene.

Mulțumiri. Autorii își exprimă deplina recunoștință colegilor Georgiana Ducman (Muzeul Național de Istorie a României) pentru desenele pieselor și Marius Amarie (Muzeul Național de Istorie a României) pentru fotografiile vaselor.

Bibliografie

- Bem 2000-2001:** C. Bem, *Noi propuneri pentru o schiță a cronologiei eneoliticului românesc*, Pontica 33-34, 2000-2001, p. 25-121.
- Bobină, Gligor 2017:** A. Bobină, M. Gligor, *Plastic Art from the Neolithic and Eneolithic settlement at Alba Iulia-Lumea Nouă (Alba County). Zoomorphic clay representations*, în: S. Fortiu (Ed.), *Arheovest. Interdisciplinaritate în arheologie și istorie. In honorem Doinea Benea*, Szeged, 2017, p. 131-149.
- Dumitrescu 1974:** Vl. Dumitrescu, *Arta preistorică în România*, București, 1974.

- Kalchev 2010:** P. Kalchev, *Neolitni zhilishcha Stara Zagora. Katalog na ekspozitsiya-ta*, Stara Zagora, 2010.
- Lazarovici 1972:** Gh. Lazarovici, *Așezarea neolitică de la Parța*, Tibiscus. Istorie-Arheologie 2, 1972, p. 3-26.
- Lazarovici, Lazarovici 2006:** C.-M. Lazarovici, Gh. Lazarovici, *Arhitectura Neoliticului și Epocii Cuprului din România. I. Neoliticul*, Iași, 2006.
- Lazarovici, Drașovean, Tulbure 1991:** Gh. Lazarovici, F. Drașovean, L. Tulbure, *Sanctuarul neolitic de la Parța*, Timișoara, 1991.
- Marinescu-Bîlcu 1990:** S. Marinescu-Bîlcu, *Askoï et rhytons énéolithiques des régions balkano-danubiennes et leur relations avec le sud, à la lumière de quelques pièces de Căscioarele*, Dacia N.S. XXXIV, 1990, p. 5-21.
- Marinescu-Bîlcu 1999-2000:** S. Marinescu-Bîlcu, *Rytha sau vase zoomorfe?*, Buletinul Muzeului Județean „Teohari Antonescu” 5-6, 1999-2000, p. 251-261.
- Miclea, Florescu 1980:** I. Miclea, R. Florescu, *Preistoria Daciei. Strămoșii românilor: vestigiile milenare de cultură și artă*, București, 1980.
- Nestor 1928:** J. Nestor, *Zur Chronologie der rumänischen Steinkupferzeit*, Praehistorische Zeitschrift 19, 1928, p. 110-143.
- Nestor 1933:** I. Nestor, *Fouilles de Glina*, Dacia 3-4, 1933, p. 226-252.
- Paveleț 2010:** E. Paveleț, *Ceramica Stoicani-Aldeni din așezările de la Mălăieștii de Jos (jud. Prahova) și Coțatcu (jud. Buzău)*, Ploiești, 2010.
- Popova 2022:** M. Popova, *Late Eneolithic Zoomorphic Vessel from the Tell near the Village of Poroy, Burgas Province*, Archaeologia Bulgarica XXVI, 1, 2022, p. 1-24.
- Raduncheva 1976:** A. Raduncheva, *Vinitsa. Eneolitno selishche i nekropol*, Razkopki i prouchvaniya 6, Sofia, 1976.
- Ștefan 2016:** C. E. Ștefan, *Scurtă notă cu privire la trei locuințe eneolitice de la Glina-La Nuci*, Pontica 48-49, 2016, p. 137-145.
- Ștefan 2022:** C. E. Ștefan, *An askos-type vessel from Radovanu-La Muscalu, Romania*, The Old Potter's Almanack 24, 1, 2022, p. 6-9.
- Todorova 1979:** H. Todorova, *Eneolit Bolgarii*, Sofia, 1979.
- Voinea 2005:** V. M. Voinea, *Ceramica complexului cultural Gumelnița-Karanovo VI. Fazele A1 și A2*, Constanța, 2005.

